

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВРХОВНИ СУД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
БАЊА ЛУКА
Број: 80 0 Рс 100203 21 Рев
Бања Лука, 5.8.2022. године

Врховни суд Републике Српске, у вијећу састављеном од судија Виоланде Шубарић, као предсједника вијећа, Росе Обрадовић и Даворке Делић, као чланова вијећа, у правној ствари тужитељице Љ.Е. из Б., коју заступа С.Б., адвокат из Б., против тужених М.К., директора ЈУ „Воде Српске“ Бијељина, и ЈУ „Воде Српске“ Бијељина, које заступа О.Ј., адвокат из Зворника, ради утврђења и накнаде штете, вриједност спора 5.000,00 КМ, одлучујући о ревизији тужених против пресуде Окружног суда у Бијељини број 80 0 Рс 100203 20 Рсж 2 од 18.1.2021. године, на сједници одржаној 5.8.2022.године, донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се одбија.

Образложење

Првостепеном пресудом Основног суда у Бијељини број 80 0 Рс 100203 18 РС од 8.11.2019. године, која је исправљена рјешењем истог суда број 80 0 Рс 100203 18 РС од 26.8.2020. године, утврђено је да су тужени М.К. (даље: првотужени) и „Воде Српске“ Бијељина (даље: друготужени) континуираним онемогућавањем тужитељици да извршава радне задатке сходно уговору о раду број 12/08.01-1930/18 од 26.3.2018. године и Статуту друготуженог од фебруара 2016. године, у периоду од ступања тужитељице на рад, 26.3.2018. године до 21.3.2019. године и то онемогућавањем: да се користи рачунаром са приступом одговарајућим софтверима потребним за извршавање радних задатака; приступа документацији неопходној за извршавање послова свог радног мјеста, те адекватне комуникације са Министарством РС; расподјелом њених радних задатака другим радницима; континуираним игнорисањем тужитељице и њених писмених захтјева и притужби; онемогућавањем тужитељици да користи годишњи одмор, исту узнемиравали, понижавали и створили по њу негативан радни амбијент и радне услове, деградирали њен професионални статус и повриједили углед, част, људско достојанство и интегритет тужитељице. Истом пресудом обавезан је првотужени да тужитељици на име претрпљених душевних болова због непријед наведених радњи исплати износ од 1.000,00 КМ, са законском затезном каматом од пресуђења до исплате, а друготужени да јој на име претрпљених душевних болова због истих радњи исплати износ од 1.000,00 КМ, са законском затезном каматом од пресуђења до исплате, а преко ових износа захтјеви су одбијени и обавезани су тужени да тужитељици накнаде трошкове поступка у износу од 1.600,00 КМ.

Другостепеном пресудом Окружног суда у Бијељини број 80 0 Рс 100203 20 Рсж 2 од 18.1.2021. године, жалба тужених је одбијена и првостепена пресуда у односу на

утврђујући дио захтјева потврђена, а у преосталом дијелу је жалба усвојена и одлука о захтјеву за накнаду штете укинута и предмет је у том дијелу враћен на поново суђење, док је одбијен овај дио захтјева преко досуђених износа и обавезани су тужени да тужитељици накнаде трошкове поступка у износу од 1.600,00 КМ.

Тужени ревизијом побијају другостепену пресуду у усвајајућем дијелу због повреда одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права и предлажу да се побијана пресуда у том дијелу преиначи и тужбени захтјев одбије и да се обавезе тужитељица да туженима солидарно накнади трошкове поступка или укине и предмет врати на поновно суђење.

Тужитељица у одговору на ревизију предлаже да се ревизија одбаци као недозвољена или одбије као неоснована.

С обзиром да је према одредби члана 13. став 2. Закона о забрани дискриминације („Службени гласник Босне и Херцеговине“, број 59/09 и 66/16, даље: ЗЗД), ревизија увијек дозвољена, супротно наводима тужитељице из одговора на ревизију, предметна ревизија је дозвољена.

Ревизија није основана.

Тужитељица захтјевом у тужби тражи да се утврди да су је првотужени, као одговорно лице друготуженог и друготужени узнемиравали и понижавали радњама описаним у изреци првостепене пресуде и створили по њу негативан радни амбијент, радне услове и деградирани њен професионални статус и повриједили њен углед, част и људско достојанство и интегритет и да се обавезу тужени да тужитељици накнаде штету на име претрпљених душевних болова, по тим основима у износу од по 2.500,00 КМ са припадајућом законском затезном каматом.

Расправљајући о овако постављеном тужбеном захтјеву првостепени суд је утврдио: да је тужитељица засновала радни однос код друготуженог на основу уговора о раду број 12/8.01-1930/18 од 26.3.2018. године, на неодређено вријеме и да је распоређена на мјесто помоћника директора Сектора за економско-финансијске послове који су описани у члану 2. тог уговора; да је чланом 4. уговора одређено да ће тужитељица послове обављати „на основним средствима послодавца са коришћењем његових просторија и друге опреме која је неопходна за обављање потребног посла“ и да ће користити просторије и средства која се налазе у било којој просторији послодавца у Републици Српској, а по потреби посла ће обављати послове и ван просторије на терену у другим просторима који због потребе посла буду кориштени; да тужитељица дуже вријеме није имала на располагању рачунар као средство рада, да се 1.8.2018. године обраћала Сектору за економско-финансијске послове да јој се обезбједи рачунар и мобилни телефон који ће бити умрежени како би могла квалитетно обављати посао, а исте захтјеве је поднијела и 17.8. 2018. године и 22.8.2018. године и да јој је рачунар обезбијеђен у септембру 2018. године; да је је првотужени онемогућавањем да тужитељица као и остали радници друготуженог користи годишњи одмор за 2018. годину, извршио мобинг према тужитељици и да је заштиту својих права морала тражити путем Управе Б.Л. и да је тек након реаговања наведене Управе добила рјешење за годишњи одмор; да је рјешењем првотуженог број 12/8.01-3586/18 од 13.6.2018. године радници друготуженог М.П., која ради на отпреми поште наложено, да пошту коју сигнира директор (првотужени) Сектору за економско финансијске послове

(тужитељица је помоћник директора тог Сектора), доставља начелницима Одјељења за финансијско рачуноводствене послове и Одјељења за прикупљање и праћење водних накнада; и да је тужитељица тужбу у овој правној ствари поднијела 27.9.2018. године.

На основу овако утврђеног чињеничног стања, те оцјеном исказа саслушаних свједока и исказа тужитељице и првотуженог датих у својству парничних странака, првостепени суд је закључио, да су током поступка доказани случајеви неравноправног положаја тужитељице у односу на друге руководне раднике, помоћнике директора осталих Сектора, као организационих дијелова друготуженог, јер јој након заснивања радног односа дужи период није обезбијеђено основно средство рада (рачунар, са Е-mail адресама и одговарајућим softverima), који су јој били неопходни за обављање послова. Надаље, првотужени само тужитељици није издао рјешење за кориштење годшњег одмора за 2018. годину (ни након тражења, у више наврата), у односу на остале раднике друготуженог, због чега је била приморана заштиту тог права затражити путем Управе, те је поменути рјешењем од 13.6.2018. године наложио радници која је радила на отпреми поште да (умјесто дотадашњег начина рада и то само у односу на Сектор за економско- финансијске послове), пошту коју директор сигнира том Сектору врши на руке начелника Одјељења у оквиру Сектора. Према становишту првостепеног суда, описано поступање тужених има елементе дискриминатрског поступања - мобинга, који су трајали континуирано од ступања тужитељице на рад до одласка првотуженог са функције директора друготуженог, из којих разлога је усвојио захтјев тужитељице као у изреци пресуде.

Другостепени суд је прихватио чињенична утврђења и правне закључке првостепеног суда у односу на одлуку о утврђујућем дијелу тужбеног захтјева наводећи, да тужени нису доказали оправданост напријед наведеног поступања према тужитељици, па је жалбу тужених одбио и првостепену пресуду у том дијелу потврдио, док је у осталом дијелу жалбу усвојио и исту пресуду у дијелу одлуке о накнади штете, из основа наведеног поступања тужених према тужитељици, укинуо и предмет у том дијелу вратио на поновно суђење.

Одлука другостепеног суда у побијаном усвајајућем дијелу тужбеног захтјева је правилна и законита и ревизионим наводима није доведена у озбиљну сумњу.

Према одредби члана 19. став 1. Закона о раду („Службени гласник Републике Српске“, 1/16 и 66/18, даље ЗР), радник не може бити стављен у неравноправан положај код остваривања права по основу рада због расе, етничке припадности, боје коже, пола, језика, религије, политичког или другог мишљења и убјеђења, социјалног поријекла, имовног стања, чланства или нечланства у синдикату или политичкој организацији, тјелесног и душевног здравља и других обиљежја која нису у непосредној вези са природом радног односа. Овом одредбом је, дакле, установљена забрана повреде једнаког третмана.

Одредбом члана 24. став 5. ЗР мобинг је дефинисан као специфичан облик понашања на радном мјесту, којим једно или више лица систематски, у дужем временском периоду, психички злоставља или понижава друго лице с циљем угрожавања његовог угледа, части, људског достојанства и интегритета.

У смислу одредбе члана 4. став 3. Закона о забрани дискриминације („Службени гласник Босне и Херцеговине“, број 59/09 и 66/16, даље: ЗЗД), мобинг је облик

нефизичког узнемиравања на радном мјесту који подразумјева понављање радњи које имају понижавајући ефекат на жртву чија је сврха и посљедица деградација радних услова или професионалног статуса запосленог.

Тужбеним захтјевом тужитељица је у овој парници, сагласно одредби члана 12. став 1. тачка а) и тачка ц) ЗЗД кумулирала тужбу за утврђење мобинга на радном мјесту (деклараторна антидискриминацијска тужба) и за накнаду штете због повреде права заштићених тим законом (тужба за накнаду штете). При том, у наводима тужбе и у датом исказу истиче, да су тужени вршили мобинг и дискриминацију тако, што су је довели у неравноправан положај у односу на остале запослене друготуженог, распоређене на истом нивоу руковођења као што је била и тужитељица.

Из чињеничног утврђења нижестепених судова, које сагласно одредби члана 240. став 2. Закона о парничном поступку („Службени гласник Републике Српске“, број 58/03 до 61/13, даље: ЗПП), не може бити предмет испитивања у ревизионом поступку произлази, да тужитељици дужи временски период, од заснивања радног односа (у марту 2018. године) до септембра исте године, није обезбијеђен рачунар, као основно средство рада, с обзиром на послове радног мјеста за које је закључила уговор о раду са друготуженим, што су у својим исказима потврдили радници друготуженог саслушани као свјedoци, С.С. (изјашњавајући се о сарадњи између Сектора, као организационих дијелова друготуженог) и Д.М., који се изјаснио у вези начина набавке рачунара, који су се, осим путем јавне набавке (којим – иначе временски дужим начином набавке је првотужени правдао своје непоступање према тужитељици), набављали и „директном продајом“, како су на крају тужени и набавили рачунар тужитељици, који начин набавки код тужених је, супротно ревизионим наводима, нашао финансијски вјештак Ж.А. Из поменутог рјешења које је донио првотужени, као и из исказа свједока М.П. и М.К. произлази, да првотужени – као директор друготуженог, није дозволио да се тужитељици доставља пошта, као помоћнику директора Сектора за економско финансијске послове, како је до тада вршена достава поште том Сектору, да је такав начин доставе поште одредио само у односу на тужитељицу, а не и на помоћнике директора осталих Сектора, чиме тужитељица није имала могућност да накнадно види – прикупи ту документацију и чиме је, како је потврдио именовани свједок М.К. „прескочен помоћник директора, изостављена и није укључена у ланац, како је било до тада“. Ови наводи, не иду у прилог тврдње првотуженог, да је наведено рјешење донесено „из практичних разлога“, јер је тиме тужитељици онемогућен увид у документацију и уопште обављање послова свог радног мјеста. Првотужени је неједнако поступио према тужитељици, у односу на остале раднике и у погледу доношења рјешења за годишњи одмор за 2018. годину, како су правилно судили и нижестепени судови и за своје одлуке о томе су дали ваљане разлоге, које прихвата и овај суд. С тим у вези, не могу се прихватити основаним наводи ревидената да заштита тог права, у описаној чињеничној и правној ситуацији, нема елементе мобинга и да не спада у оквир одредби које регулишу забрану дискриминације, прописаних ЗЗД.

Према томе, из чињеничног утврђења нижестепених судова, које је, супротно наводима ревизије, засновано на правилној оцјени проведених доказа и то како доказа тужитељице тако и доказа тужених (члан 8. ЗПП) произлази, да је тужитељица учинила вјероватним да су тужени у дужем временском периоду понављали радње које имају карактер мобинга, које су биле усмјерене на њено психичко стање и професионалну деградацију статуса тужитељице.

Сагласно цитираним одредбама ЗР и ЗЗД, мобинг представља кршење људских права уз примјену метода дискриминације, што резултира повредом достојанства интегритета, части и угледа личности, као и патолошку комуникацију на радном мјесту, коју систематски упућује једна или више особа ка једној особи која је током мобинга изложена психичком злостављању и стављена је у беспомоћну и безизлазну ситуацију, гдје је задржана средствима константних активности мобинга. Мобинг подразумјева да се процес дискриминације врши у дужем временском периоду и није ограничен на основе из члана 19. ЗР. Успјех тужбеног захтјева условљен је доказаним чињеницама: да напади трају дуже вријеме (при чему те активности које су употребљене у негативном контексту, немају увијек саме по себи чисто негативан карактер), да постоји намјера од стране починиоца злостављања на раду, која се реализује у одређеним временским размацима и у континуитету, да постоји узрочна веза између штетног понашања и штетне последице.

У конкретном случају, тужитељица је током рада трпила психичко злостављање, понижавање, радњама које су биле усмјерене на њену деградацију у било ком смислу или њен професионални статус, како су правилно судили и нижестепени судови када су утврдили да је мобинг трајао континуирано од запосљења тужитељице до одласка директора са функције, да је доказан велики број појединачних случајева неравноправног положаја тужитељице у односу на друге запослене и софистициране методе којима су се тужени служили у континуитету, јер се сматра да је завршна фаза усмјерена на уништење њене професионалне будућности или здравља. Оваква квалификација поступања тужених произлази и из навода првотуженог, да је тужитељица, као помоћник директора наведеног Сектора, требала обилазити канцеларије и тражити „слободан“ рачунар да би обавила свој посао, што је крајње понижавајуће за личност тужитељице и што је усмјерено на њену професионалну деградацију у ситуацији, када је помоћницима директора осталих Сектора и свим другим радницима друготуженог којима је рачунар потребан за њихов рад, обезбијеђен рачунар за несметано вршење послова. Наведено дискриминаторско поступање тужених утицало је на здравствено стање тужитељице и узроковало је њено привремено одсуствовала с посла због болести, што произилази из медицинске документације доктора, психијатра Л.М. који доказ, супротно ревизионим наводима, даје довољан основа за овакав закључак суда.

С обзиром да је узрок привремене неспособности за рад тужитељице управо узрокована поступањем тужених, тај период је, и по оцјени овог суда, код оцјене дужине трајања мобинга - неодвојив од периодаведеног на раду, како су правилно судили и нижестепени судови, па се не могу прихватити основаним наводи ревизије да се у конкретном случају не ради о понављању радњи тужених у дужем периоду и да стога поступање тужених нема карактер мобинга. Дужина психичког злостављања је правни стандард, што је у оцјени суда, и цијени се у сваком конкретном случају зависно од чињеничне и правне ситуације и од околности тог случаја, како су овдје поступили и нижестепени судови и какво поступање тужених су, с обзиром на све напријед наведено, и по оцјени овога суда, правилно квалификовали мобингом, из којих разлога се ревизиони наводи у овом правцу указују неоснованим.

Другостепена пресуда садржи све елементе прописане одредбом члана 191. став 3. и став 4. ЗПП и задовољава стандарде прописане том одредбом и заснована је на правилној примјени материјалног права, па ревизиони приговор да је иста захваћена повредом наведене одредбе ЗПП и да је донесена уз погрешну примјену материјалног права, нису основани.

Остали наводи ревизије, своде се на интерпретацију законских одредби релевантних за разрјешење овог спора и исказа свједока, те на сопствену оцјену проведених доказа и ничим битним не утичу на правилност и законитост побијане пресуде.

Из наведених разлога, а на основу одредбе члана 248. ЗПП, одлучено је као у изреци.

Предсједник вијећа
Виоланда Шубарић

Тачност отправка овјерава
Руководилац судске писарнице
Биљана Аћић